

Presuda Suda od 12. srpnja 1990.

A. Foster i ostali protiv British Gas plc.

Zahtjev za prethodno mišljenje: Dom lordova (*House of Lords*) – Ujedinjena Kraljevina

Socijalna politika – Jednako postupanje prema radnicima i radnicama – Izravni učinak direktive u odnosu na nacionalizirano poduzeće

Predmet C-188/89

Izvyjšća Europskoga suda 1990 Stranica I-3313

Posebno švedsko izdanje 1990 Stranica 0479

Posebno fínsko izdanje 1990 Stranica 0499

++++

1. Mjere koje donose institucije – direktive – izravni učinak – je li moguće pozvati se na direktivu protiv tijela koje podliježe nadležnosti ili kontroli države ili ima posebne javne ovlasti

(Ugovor o EEZ-u, čl. 189. treći stavak)

2. Socijalna politika – radnici i radnice – pristup zaposlenju i uvjeti rada – jednako postupanje – Direktiva 76/207 – čl. 5. (1) – izravni učinak

(Direktiva 76/207, čl. 5. (1))

1. Na bezuvjetne i dovoljno određene odredbe direktive moguće je pozvati se protiv organizacija ili tijela koja podliježu nadležnosti ili kontroli države ili imaju posebne ovlasti, šire od onih koje proizlaze iz uobičajenih pravila primjenjivih na odnose među pojedincima. Na njih se u svakom slučaju može pozvati protiv tijela, bez obzira na njegov pravni oblik, kojemu je, na temelju mjere koju je donijela država, stavljeno u nadležnost pružanje javne usluge pod kontrolom države i koje u tu svrhu ima posebne ovlasti, šire od onih koje proizlaze iz uobičajenih pravila primjenjivih na odnose među pojedincima.

2. Članak 5. (1) Direktive 76/207 o jednakom postupanju prema radnicima i radnicama u pogledu pristupa zaposlenju i uvjeta rada odredba je koja je bezuvjetna i dovoljno određena da se na nju pojedinac može pozvati i da ju nacionalni sudovi mogu primjenjivati.

U predmetu C-188/89

ZAHTJEV Sudu za prethodno mišljenje na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u upućen od Doma lordova u postupku koji je u tijeku pred tim sudom između A. Foster, G. A. H. M. Fulford-Brown, J. Morgan, M. Roby, E.M. Salloway i P. Sullivan

i

poduzeća British Gas plc,

o tumačenju Direktive Vijeća 76/207/EEZ od 9. veljače 1976. o provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa zaposlenju, stručnoj izobrazbi i napredovanju, te u pogledu uvjeta rada (Službeni list 1976 L 39, str. 40),

SUD

u sastavu: Sir Gordon Slynn, predsjednik vijeća, u svojstvu predsjednika, C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler i M. Zuleeg (predsjednici vijeća), G. F. Mancini, R. Joliet, T. F. O'Higgins, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse i M. Díez de Velasco, suci,

nezavisni odvjetnik: W. Van Gerven

tajnik: H. A. Ruehl, glavni upravni službenik,

razmotrivši očitovanja podnesena u ime

gđe Foster i ostalih – od strane Jamesa Goudieja, QC, i Johna Cavanagha, odvjetnika za zastupanje (*barrister*), kojima je upute davao Bruce Piper, odvjetnik (*solicitor*),

poduzeća British Gas plc – od strane Michaela J. Beloffa, QC, i Elizabeth Slade, odvjetnice za zastupanje (*barrister*), kojima je upute davao C. E. H. Twiss, Direktor središnje pravne službe (*HQ Director of Legal Services*), British Gas plc,

Ujedinjene Kraljevine – od strane Susan J. Hay iz Državnog pravobraniteljstva (*Treasury Solicitor's Department*), kojoj su pomagali John Laws i David Pannick, odvjetnici za zastupanje (*barristers*), u svojstvu zastupnika pred Sudom,

Komisije Europskih zajednica – od strane Karen Banks, članice njenoga Pravnog odjela, u svojstvu zastupnice pred Sudom,

uzimajući u obzir Izvješće za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja gđe Foster i ostalih, poduzeća British Gas plc, Ujedinjene Kraljevine i Komisije na raspravi 15. ožujka 1990.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika izneseno na zasjedanju 8. svibnja 1990.,

donosi sljedeću

presudu

1. Nalogom od 4. svibnja 1989., koji je na Sudu zaprimljen 29. svibnja 1989., Dom lordova uputio je Sudu na prethodno mišljenje prema članku 177. Ugovora o EEZ-u pitanje o tumačenju Direktive Vijeća 76/207/EEZ od 9. veljače 1976. o provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa zaposlenju, stručnoj izobrazbi i napredovanju, te u pogledu uvjeta rada (Službeni list 1976 L 39, str. 40).

2. To se pitanje postavilo u postupku između A. Foster, G. A. H. M. Fulford-Brown, J. Morgan, M. Roby, E. M. Salloway i P. Sullivan (u daljnjem tekstu: "žaliteljice u glavnome postupku"), žena koje su prethodno bile zaposlene u poduzeću British Gas Corporation (u daljnjem tekstu: "BGC"), te poduzeću British Gas plc (u daljnjem tekstu: "tuženik u glavnome postupku"), sljedniku prava i obveza BGC-a, a u odnosu na njihovo prisilno umirovljenje iz BGC-a.

3. Na temelju Zakona o plinu iz 1972., koji je u relevantno vrijeme uređivao pitanja vezana za BGC, BGC je bio javno komunalno poduzeće nadležno za razvoj i održavanje sustava opskrbe plinom u Velikoj Britaniji koje je imalo monopol u opskrbi plinom.

4. Članove uprave BGC-a imenovao je nadležni državni tajnik. On je imao ovlast i BGC-u davati smjernice općeg karaktera u vezi s pitanjima koja utječu na nacionalni interes, te upute glede upravljanja poduzećem.

5. BGC je bio obvezan državnome tajniku podnositi periodična izvješća o obavljanju svojih poslova, upravljanju i programima. Ta su se izvješća potom upućivala pred oba doma Parlamenta. Prema Zakonu o plinu iz 1972., BGC je osim toga imao pravo, uz suglasnost državnoa tajnika, Parlamentu podnositi prijedloge zakona.

6. BGC je bio obvezan izvršavati uravnoteženi proračun tijekom dvije uzastopne financijske godine. Državni mu je tajnik mogao naložiti da mu isplati određena sredstva odnosno da izdvoji sredstva za određene svrhe.

7. BGC je privatiziran na temelju Zakona o plinu iz 1986. Kao posljedica privatizacije, osnovano je poduzeće British Gas plc, tuženik u glavnome postupku, na koje su prenesena prava i obveze BGC-a s datumom 24. kolovoza 1986.

8. BGC je od žaliteljica u glavnome postupku zahtijevao da otiđu u mirovinu na razne datume u razdoblju od 27. prosinca 1985. do 22. srpnja 1986., po navršenju 60 godina života. Ta su umirovljenja odražavala opću politiku koju je vodio BGC, a to je da je od svojih zaposlenika zahtijevao da odu u mirovinu po navršenju dobi u kojoj bi stekli pravo na državnu mirovinu prema britanskome zakonodavstvu, to jest 60 godina života za žene i 65 godina života za muškarce.

9. Žaliteljice u glavnome postupku, koje su željele nastaviti raditi, pokrenule su postupke za naknadu štete pred britanskim sudovima, tvrdeći da je njihovo umirovljenje od strane BGC-a bilo protivno članku 5. (1) Direktive 76/207. Prema toj odredbi, "primjena načela jednakog ponašanja u pogledu uvjeta rada, uključujući i uvjete koji se odnose na otkaz ugovora o radu, znači da se muškarcima i ženama jamče isti uvjeti bez diskriminacije na temelju spola.

10. Kako se navodi u nalogu Doma lordova, stranke u glavnome postupku suglasne su da su, na temelju presude Suda u predmetu 152/84 *Marshall v Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority* [1986] ECR 723, otkazi ugovora o radu bili protivni članku 5. (1) Direktive 76/207. Suglasne su i da ti otkazi ugovora o radu nisu nezakoniti prema britanskom zakonodavstvu koje je bilo na snazi u relevantno vrijeme, te da se prema prethodnim presudama Doma lordova to zakonodavstvo ne može tumačiti na način sukladan Direktivi 76/207. Među strankama je sporno pitanje je li moguće pozvati se na članak 5. (1) direktive protiv BGC-a.

11. U tim je okolnostima Dom lordova prekinuo postupak i Sudu na prethodno mišljenje uputio sljedeće pitanje:

"Je li BGC (u relevantno vrijeme) bio takvo tijelo da su žaliteljice imale pravo pred engleskim se sudovima izravno pozvati na Direktivu Vijeća 76/207 od 9. veljače 1976. o provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa zaposlenju, stručnoj

izobrazbi i napredovanju, te u pogledu uvjeta rada, a time i imati pravo na tužbu za naknadu štete zbog toga što je politika umirovljenja BGC-a bila protivna toj direktivi?

12. Za potpuniji prikaz činjeničnog stanja u predmetu, mjerodavnog zakonodavstva Zajednice, tjeka postupka i pisanih očitovanja podnesenih Sudu, koji se u nastavku spominju ili o kojima se raspravlja samo u mjeri u kojoj je to potrebno za obrazloženje odluke Suda, upućujemo na Izvješće za raspravu.

Nadležnost Suda

13. Prije razmatranja pitanja što ga je uputio Dom lordova, prvo se mora primijetiti, kao prethodno pitanje, da je Ujedinjena Kraljevina ustvrdila kako nije na Sudu EZ-a, već na nacionalnim sudovima da, u kontekstu nacionalnog pravnog sustava, utvrde je li moguće pozvati se na odredbe direktive protiv tijela kao što je BGC.

14. Pitanje koje učinke imaju mjere koje su donijele institucije Zajednice, a osobito je li moguće na te se mjere pozvati protiv određenih kategorija osoba nužno podrazumijeva tumačenje članaka Ugovora koji se odnose na mjere što su ih donijele institucije i mjere Zajednice o kojima je ovdje riječ.

15. Iz toga slijedi da je, u postupcima po zahtjevima za prethodno mišljenje, Sud EZ-a nadležan utvrditi protiv kojih se kategorija osoba moguće pozvati na odredbe određene direktive. Na nacionalnom je sudu, pak, da odluči pripada li stranka u postupku koji se vodi pred njime nekoj od tako definiranih kategorija.

Pozivanje na odredbe direktive protiv tijela kao što je BGC

16. Sud je bio dosljedan u mišljenju (vidi presudu u predmetu 8/81 *Becker v Hauptzollamt Muenster-Innenstadt* [1982] ECR 53, stavci 23. do 25.) da, ako su tijela Zajednice direktivom obvezala države članice da poduzmu određeno djelovanje, djelotvornost takve mjere bila bi umanjena kad bi se osobama onemogućilo da se na nju pozovu u postupku pred sudom i kad bi se nacionalnim sudovima onemogućilo da je uzmu u obzir kao element prava Zajednice. Stoga se država članica koja u propisanom roku nije donijela provedbenu mjeru propisanu direktivom ne može braniti protiv pojedinaca pozivajući se na vlastiti propust da izvrši obveze koje proizlaze iz direktive. Dakle, kad god se odredbe direktive sadržajno gledajući čine bezuvjetnima i dovoljno određenima, a provedbene mjere nisu donesene u propisanom roku, na te se je odredbe moguće pozvati protiv bilo koje nacionalne odredbe koja nije u skladu s direktivom odnosno u slučaju kad te odredbe definiraju prava koja pojedinci mogu ostvarivati protiv države.

17. Sud je nadalje istaknuo u svojoj presudi u predmetu 152/84 *Marshall*, stavak 49., da kad se osoba može pozvati na direktivu protiv države, ona to može učiniti bez obzira na svojstvo u kojem država nastupa, bilo kao poslodavac ili javna vlast. U oba je slučaja potrebno spriječiti da država izvuče korist iz vlastitoga propusta da ispuni obveze prema pravu Zajednice.

18. Polazeći od tih razmatranja, Sud je u nizu predmeta presudio da se na bezuvjetne i dovoljno određene odredbe direktive moguće pozvati protiv organizacija ili tijela koja su podlijegala nadležnosti ili kontroli države odnosno koja su imala posebne ovlasti, šire od onih koje proizlaze iz uobičajenih pravila primjenjivih na odnose među pojedincima.

19. Sud je tako presudio da se na odredbe direktive moguće pozvati protiv poreznih vlasti (naprijed citirana presuda u predmetu 8/81 *Becker* i presuda u predmetu C-221/88 *ECSC v Acciaierie e Ferriere Busseni (in liquidation)* [1990] ECR I-495), lokalnih ili regionalnih vlasti (presuda u predmetu 103/88 *Fratelli Costanzo v Comune di Milano* [1989] ECR 1839), ustavom utvrđenih neovisnih tijela nadležnih za održavanje javnoga reda i sigurnosti (presuda u predmetu 222/84 *Johnston v Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary* [1986] ECR 1651), te javnih tijela koja pružaju javnozdravstvene usluge (naprijed citirana presuda u predmetu 152/84 *Marshall*).

20. Iz naprijed navedenoga slijedi da se tijelo, bez obzira na njegov pravni oblik, kojemu je na temelju mjere koju je donijela država u nadležnost stavljeno pružanje javne usluge pod kontrolom države, te koje u tu svrhu ima posebne ovlasti, šire od onih koje proizlaze iz uobičajenih pravila primjenjivih na odnose među pojedincima, u svakom slučaju uvrštava među tijela protiv kojih je moguće pozvati se na odredbe direktive sposobne proizvesti izravni učinak.

21. U pogledu članka 5. (1) Direktive 76/207, potrebno je primijetiti kako je u naprijed citiranoj presudi u predmetu *Marshall*, stavku 52., Sud presudio da je ta odredba bezuvjetna i dovoljno određena da se na nju pojedinac može pozvati i da ju nacionalni sudovi mogu primjenjivati.

22. Odgovor na pitanje upućeno od Doma lordova mora stoga biti da se na članak 5. (1) Direktive Vijeća 76/207 od 9. veljače 1976. može pozvati u zahtjevu za naknadu štete protiv tijela, bez obzira na njegov pravni oblik, kojemu je, na temelju mjere koju je donijela država, stavljeno u nadležnost pružanje javne usluge pod kontrolom države i koje u tu svrhu ima posebne ovlasti, šire od onih koje proizlaze iz uobičajenih pravila primjenjivih na odnose među pojedincima.

Troškovi

23. Troškovi koje su pretrpjeli Ujedinjena Kraljevina i Komisija Europskih zajednica, koji su Sudu podnijeli očitovanja, ne nadoknađuju se. Budući da, kad je riječ o strankama u glavnome postupku, ovaj postupak predstavlja samo jedan od koraka u postupku koji je u tijeku pred nacionalnim sudom, odluku o troškovima donosi taj sud.

S te osnove

SUD

u odgovoru na pitanje koja mu je uputio Dom lordova nalogom od 4. svibnja 1989. presuđuje sljedeće:

Na članak 5. (1) Direktive Vijeća 76/207/EEZ od 9. veljače 1976. o provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa zaposlenju, stručnoj izobrazbi i napredovanju, te u pogledu uvjeta rada može se pozvati u zahtjevu za naknadu štete protiv tijela, bez obzira na njegov pravni oblik, kojemu je, na temelju mjere koju je donijela država, stavljeno u nadležnost pružanje javne usluge pod kontrolom države i koje u tu svrhu ima posebne ovlasti, šire od onih koje proizlaze iz uobičajenih pravila primjenjivih na odnose među pojedincima.